

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2017 m. gegužė

PARENGTA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	4
ATPK 291, 302⁸ straipsnių taikymas	4
<i>Dėl tinkamo informavimo apie inicijuotą apeliacinį procesą</i>	4
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	4
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	4
BK 2 straipsnio 1 dalies, 3 straipsnio 1, 3 dalių ir 189¹ straipsnio 1 dalies taikymas	4
<i>Dėl baudžiamojo įstatymo galiojimo laiko</i>	4
BK 27 straipsnio 1 dalies ir 60 straipsnio 1 dalies 13 punkto taikymas	5
<i>Dėl BK 60 straipsnio 1 dalies 13 punkte nustatytos atsakomybę sunkinančios aplinkybės</i>	5
BK 200 straipsnio 1 dalies taikymas	6
<i>Dėl BK 200 straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos subjekto</i>	6
BK 228 straipsnio 1 dalies ir 300 straipsnio 3 dalies taikymas	7
<i>Dėl didelės žalos požymio</i>	7
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	8
Nusikalstamos veikos imitavimo modelio vykdymas	8
<i>Dėl provokacijos vykdant nusikalstamos veikos imitavimo modelį</i>	8
BPK 305 straipsnio 1 dalies 1, 2 punktų, 331 straipsnio 1, 2 dalių laikymasis	8
<i>Dėl apeliacinės instancijos teismo nuosprendžio surašymui keliamų reikalavimų laikymosi</i>	8
III. CIVILINĖS BYLOS	9
Bendrosios nuostatos	9
<i>Dėl ieškinio senaties termino reikalavimams dėl žalos atlyginimo</i>	9
Asmenys	10
<i>Dėl kredito unijos sprendimo skirti tantjemas prieštaravimo Kredito unijų įstatymo 14 straipsnio 3 dalies (2014 m. liepos 17 d. įstatymo Nr. XII-1047 redakcija) nuostatomis bei sąžiningumo ir protingumo principams (CK 2.82 straipsnio 4 dalis)</i>	10
Šeimos teisė	11
<i>Dėl įrodinėjimo naštos paskirstymo, kreditoriui įrodinėjant vienam sutuoktiniui suteiktos paskolos panaudojimą šeimos reikmėms</i>	11
Sutarčių teisė	12
<i>Dėl pardavėjo civilinės atsakomybės tuo atveju, kai sutartis, iš kurios pirkėjas kildina žalos atsiradimą, pripažinta negaliojančia nuo jos sudarymo momento, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.323 straipsnio</i>	12
<i>Dėl sąskaitos savininko, iš kurio nusikalstamais veiksmais išvilioti prisijungimo duomenys ir pasisavintos lėšos, teisės reikalauti žalos atlyginimo iš banko</i>	13
<i>Dėl kelionių organizatoriaus prievolių įvykdymo laidavimo draudimo</i>	14
Viešieji pirkimai	15
<i>Dėl perkančiosios organizacijos teisės sustabdyti viešojo pirkimo procedūras</i>	15
<i>Dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių reikalavimus dėl pirkimo objekto techninės specifikacijos, aiškinimo bei taikymo</i>	15
Civilinio proceso teisė	17
<i>Dėl kasacinio teismo teisėjų atrankos kolegijos nutarties stabdyti skundžiamo apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo vykdymą (CPK 363 straipsnio 1 dalis) turinio ir reikšmės</i>	17
<i>Dėl priešpriešinių reikalavimų įskaitymo vykdymo procese, kai perleidžiamas reikalavimas</i>	17
Darbo teisė	18
<i>Dėl savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadovų darbo apmokėjimo</i>	18
Statybų teisė	19
<i>Dėl skaitmeninio radijo ryšio bazinės stoties statybai taikomų teritorijų planavimo reikalavimų ir jos statybos miško žemėje teisėtumo bei statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimo</i>	19

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ATPK 291, 302⁸ straipsnių taikymas

Dėl tinkamo informavimo apie inicijuotą apeliacinį procesą

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje administracinė atsakomybėn patrauktas asmuo R. N. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo prašė atnaujinti administracinio teisės pažeidimo bylą, panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutarimą ir bylą jam nutraukti, kadangi jis nebuvo tinkamai informuotas apie rašytinį bylos nagrinėjimą apeliacinės instancijos teisme.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi atnaujintą administracinio teisės pažeidimo bylą, pažymėjo, kad administracinė atsakomybėn traukiamas asmuo, dėl kurio yra priimtas nutarimas, turi teisę žinoti apie jo bylos nagrinėjimą, taip pat pateikti atsiliepimą į apeliacinį skundą ir jame išdėstyti savo nuomonę (argumentus). Kartu teisėjų kolegija nurodė, kad tokia teisė negali būti įgyvendinta jeigu tokią teisę turintis asmuo nėra gavęs apeliacinio skundo nuorašo ar apskritai nėra informuotas apie vykstantį apeliacinį procesą.

Apžvelgiamoje administracinio teisės pažeidimo byloje pirmosios instancijos teismui priėmus nutarimą administracinio teisės pažeidimo bylą R. N. nutraukti, šio nutarimo nuorašas jam buvo išsiųstas vienu adresu Klaipėdoje. Vėliau byloje paduoto apeliacinio skundo kopija kartu su pranešimu apie paduotą apeliacinį skundą pareiškėjui išsiųsti jau kitu adresu Klaipėdoje, kuriuo išsiųsti dokumentai nebuvo atsiimti per siuntos saugojimo terminą. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad nors R. N. surašytame administracinio teisės pažeidimo protokole nurodyta, kad jo gyvenamoji vieta yra ta, kurios adresu jam buvo išsiųsta paduoto apeliacinio skundo kopija kartu su pranešimu apie paduotą apeliacinį skundą, tačiau dar bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme, administracinė atsakomybėn patrauktas asmuo neatsiėmė šaukimo apie būsimą teismo posėdį, kuris siųstas būtent šiuo adresu, be to, pirmosios instancijos teismui buvo žinoma tikroji R. N. gyvenamoji vieta, kuri be kita ko, buvo nurodyta ir paduotame apeliaciniame skunde. Taigi, atsižvelgusi į tai, teisėjų kolegija konstatavo, kad R. N. nebuvo tinkamai informuotas apie apeliacinį procesą byloje ir neišsiuntus apeliacinio skundo kopijos, nepagrįstai buvo apribota jo teisė susipažinti su apeliaciniu skundu, pareikšti savo poziciją dėl šiame procesiniame dokumente išdėstytų argumentų ir pateikti atsiliepimą.

Teisėjų kolegija, pripažinusi, kad padarytas esminis proceso teisės pažeidimas, panaikino apeliacinės instancijos teismo nutarimą ir grąžino bylą iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 30 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-39-511/2017

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 2 straipsnio 1 dalies, 3 straipsnio 1, 3 dalių ir 189¹ straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl baudžiamojo įstatymo galiojimo laiko

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje žemesnės instancijos teismų R. P. buvo pripažinta kalta ir nuteista pagal BK 189¹ straipsnio 1 dalį už tai, kad žinodama, turėdama ir galėdama žinoti, jog turtas negalėjo būti įgytas teisėtomis pajamomis, po nurodyto BK straipsnio įsigaliojimo nuosavybės teise turėjo 130 329 Eur 114,45 kv. m bendro ploto butą su rūsiu, kurį neturėdama teisėtų pajamų įgijo 2008 m. gruodžio 19 d.

Plenarinė sesija, kasacine tvarka nagrinėdama šią baudžiamąją bylą ir sprendama klausimą, ar žemesnės instancijos teismai pagrįstai kvalifikavo nuteistosios veiką pagal BK 189¹ straipsnio 1 dalį, nepaisydami to, kad turtą, už kurio turėjimą nuteista, ji įgijo iki minėto straipsnio įsigaliojimo, 2015 m. lapkričio 10 d. nutartimi kreipėsi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą

(toliau – Konstitucinis Teismas) su prašymu nuspręsti, ar BK 189¹ straipsnio 1 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 31 straipsniams ir konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstitucinis Teismas, išnagrinėjęs konstitucinės justicijos bylą, 2017 m. kovo 15 d. nutarime pripažino, kad BK 189¹ straipsnio 1 dalis (2010 m. gruodžio 2 d. įstatymo redakcija) neprieštarauja Konstitucijai. Konstitucinis Teismas kartu konstatavo ir tai, kad nors įstatymo leidėjas baudžiamąją atsakomybę susiejo su turto turėjimu, tačiau BK 189¹ straipsnio 1 dalis gali būti taikoma tik toms situacijoms, kai šiame straipsnyje nurodytą turtą asmuo yra įgijęs ne anksčiau negu BK 189¹ straipsnio įsigaliojimo dieną, t. y. 2010 m. gruodžio 11 d., priešingu atveju jeigu asmuo BK 189¹ straipsnyje nurodytą turtą nuosavybės teise įgijo iki jo įsigaliojimo ir turėjo (turi) jį po šio straipsnio įsigaliojimo, jis negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal šį BK straipsnį.

Plenarinė sesija, išnagrinėjusi šią baudžiamąją bylą po Konstitucinio Teismo nutarimo paskelbimo, 2017 m. gegužės 16 d. nutartyje pažymėjo tai, kad neteisėto praturtėjimo sudėties objektyvusis požymis „turėjo nuosavybės teise“ apibūdina asmens nusikalstamą būseną, tačiau turto turėjimo, kaip nusikalstamos veikos, konstatavimas neatsiejamas nuo turto įgijimo ir būtent nuo įgijimo momento prasideda to turto turėjimas. Plenarinė sesija, atsižvelgusi į tai, taip pat į nurodytą Konstitucinio Teismo išaiškinimą, konstatavo, kad traukiant asmenį baudžiamojon atsakomybėn už neteisėtą praturtėjimą reikia nustatyti ne tik tai, kad asmuo nuosavybės teise turi didesnės nei 500 MGL vertės turtą, kuris negalėjo būti įgytas teisėtomis pajamomis, bet ir tai, kada jis nuosavybės teise įgijo šį turtą.

Dėl to plenarinė sesija, konstatavusi, kad šiuo atveju BK 189¹ straipsnio 1 dalis buvo taikyta netinkamai, apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje pirmosios instancijos teismo nuosprendį bei apeliacinės instancijos teismo nutartį panaikino ir baudžiamąją bylą R. P. nutraukė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-169-222/2017

BK 27 straipsnio 1 dalies ir 60 straipsnio 1 dalies 13 punkto taikymas

Dėl BK 60 straipsnio 1 dalies 13 punkte nustatytos atsakomybės sunkinančios aplinkybės

Šioje baudžiamojoje byloje M. Z. nuteistas pagal BK 199² straipsnio 1 dalį už nusikaltimą, kurį padarė jau būdamas teistas už kito tyčinio sunkaus nusikaltimo padarymą, taigi turėdamas neišnykusį ir nepanaikintą įstatymų nustatyta tvarka teistumą. Žemesnės instancijos teismai nepripažino M. Z. atsakomybę sunkinančia aplinkybe to, kad jis veiką padarė būdamas recidyvistas (BK 60 straipsnio 1 dalies 13 punktas). Apeliacinės instancijos teismas, pagrįsdamas tokį sprendimą, nurodė, kad BK 60 straipsnio 1 dalies 13 punkte numatyta atsakomybę sunkinanti aplinkybė pripažintina tik tuo atveju, kai naują tyčinį nusikaltimą padaro asmuo, kuris iki tokio nusikaltimo padarymo jau yra laikomas recidyvistu.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija, nesutikdama su šia apeliacinės instancijos teismo išvada, konstatavo, kad toks nurodytos sunkinančios aplinkybės aiškinimas (kuris reikštų, kad toks asmuo turėtų turėti du neišnykusius ir (ar) nepanaikintus teistumus už tyčinius nusikaltimus) neatitinka sisteminio BK 27 straipsnio 1 dalies, 60 straipsnio 1 dalies 13 punkto aiškinimo ir įstatymų leidėjo valios. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad nusikaltimų recidyvo ir recidyvisto požymių aiškinimas yra pagrįstas BK 27 straipsnio 1 dalies nuostatomis, todėl jos yra svarbios atskleidžiant ir BK 60 straipsnio 1 dalies 13 punkte numatytos sunkinančios aplinkybės turinį. Pagal BK 27 straipsnio 1 dalies prasmę nusikaltimų recidyvas konstatuojamas ir asmuo yra laikomas recidyvistu nuo to momento, kai jis, turėdamas neišnykusį ar nepanaikintą teistumą, yra pripažįstamas padaręs naują tyčinį nusikaltimą. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad nusikaltimų recidyvo atveju asmuo yra laikomas recidyvistu savaime, todėl teismas, skirtingai nei pavojingo recidyvo atveju (BK 27 straipsnio 3 dalis), šiuo klausimu atskiro sprendimo nepriima. Taigi atitinkamai teismas tame pačiame nuosprendyje gali konstatuoti nusikaltimų recidyvą, o asmenį, padariusį tokius nusikaltimus, laikyti recidyvistu ir į tai atsižvelgti jam

individualizuojant bausmę. Šioje baudžiamojoje byloje nuteistasis M. Z. nusikalstamą veiką, numatytą BK 199² straipsnio 1 dalyje, padarė kaip recidyvistas ir tai, išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nuomone, pripažintina jo atsakomybę sunkinančia aplinkybe (BK 60 straipsnio 1 dalies 13 punktas). Pasak išplėstinės septynių teisėjų kolegijos, pirmosios instancijos teismas, nuosprendyje konstatavęs nusikaltimų recidyvą, tuo pačiu nuosprendžiu turėjo pripažinti M. Z. atsakomybę sunkinančia aplinkybe tai, kad veiką padarė recidyvistas (BK 60 straipsnio 1 dalies 13 punktas), tačiau nepagrįstai to nepadarė.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, išplėstinė septynių teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai šioje baudžiamojoje byloje netinkamai taikė BK 27 straipsnio 1 dalies, 60 straipsnio 1 dalies 13 punkto nuostatas ir, vadovaudamasis BK 60 straipsnio 1 dalies 13 punktu, M. Z. atsakomybę sunkinančia aplinkybe pripažino tai, kad nusikaltimą, numatytą BK 199² straipsnio 1 dalyje, padarė recidyvistas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-85-303/2017

BK 200 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl BK 200 straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos subjekto

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje V. S., I. G., G. M., V. L., S. Š. nuteisti už tai, kad būdami UAB Baltijos bunkeravimo agentūros direktoriaus V. S. suburtos organizuotos grupės nariai, bendrais koordinuotais veiksmais per Lietuvos Respublikos valstybės sieną neišvežė laivams skirto akcizais neapmokestinto 1 614 000 kg (1 925 109 l) 2 956 818,23 Lt (856 353,75 Eur) vertės dyzelino, kuris pagal eksporto dokumentus turėjo būti išvežtas iš Lietuvos Respublikos, tačiau iš tikrųjų buvo realizuotas Lietuvoje. Šioje byloje taip pat nuteista ir UAB Baltijos bunkeravimo agentūra už tai, kad jos direktorius V. S., turėdamas teisę atstovauti bendrovei, priimti sprendimus jos vardu bei kontroliuoti jos veiklą, pirmiau minėtus nusikalstamus veiksmus padarė šios bendrovės naudai ir interesais.

Vienas iš kasaciniuose skunduose keliamų klausimų buvo susijęs su BK 200 straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos subjekto. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija nurodė, kad šios nusikalstamos veikos subjektas pirmiausia yra tas, kuris pagal savo turimus įgaliojimus privalo užtikrinti pareigos išvežti prekes pagal tranzito ar eksporto procedūrą įvykdymą (pvz., įmonės vadovas, prekių gabentojas ar kitas atsakingas darbuotojas). Kita vertus, išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad prekių neišvežimas dažnai yra susijęs su tokiais veiksmais, kaip prekių iškrovimas ar sukeitimas, gabenimas nenustatytu maršrutu arba gabenimo nustatyto maršrutu imitavimas, dokumentų klastojimas ir jų pateikimas, poveikis muitinės pareigūnams, tarnybinis piktnaudžiavimas tikrinant krovinį arba patvirtinant tranzito ir eksporto procedūrų pabaigimą ir pan. Taigi, bet kuris fizinis asmuo, atliekantis tokius ar panašius veiksmus ir suprantantis, kad šie veiksmai atliekami tam, kad prekės nebūtų išvežtos iš Lietuvos Respublikos, taip pat gali būti pripažintas kaltu pagal BK 200 straipsnį, atitinkamai sprendžiant, kokios rūšies bendrininkavimo požymius atitinka jo veiksmai.

Šioje byloje UAB Baltijos bunkeravimo agentūra prekiavo eksportui skirtu dyzelinu ir vykdė jo eksporto procedūras, todėl jai atstovavęs direktorius V. S. turėjo pareigą užtikrinti eksportui skirtu dyzelinu išvežimą iš Lietuvos Respublikos. Kita vertus, nusikalstamas sumanymas realizuotas ne vien tik V. S., bet ir kitų UAB Baltijos bunkeravimo agentūros darbuotojų (organizuotos grupės narių) veiksmais, kurie, išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nuomone, pagrįstai pripažinti nusikalstamos veikos, numatytos BK 200 straipsnio 1 dalyje, vykdytojais. Anot išplėstinės septynių teisėjų kolegijos, iš bylos aplinkybių matyti, kad visi kaltais pripažinti asmenys suvokė, koks yra dyzelino sandėliavimo, bunkeravimo ir išdavimo imitavimo tikslas, kodėl reikia klastoti tanklaivio „Banga“ dyzelino skaitiklių parodymus, važtaraščius ir eksporto deklaracijas. Taigi, išplėstinės septynių teisėjų kolegijos teigimu, nėra pagrindo išvadai, kad kuris nors iš nuteistųjų to nesuprato ir veikė neturėdamas tyčios.

Kartu nagrinėjamos baudžiamosios bylos kontekste išplėstinė septynių teisėjų kolegija pasisakė ir dėl juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės. Teismų nustatyta, kad įgyvendinant nusikalstamą schemą ir imituojant dyzelino priėmimą bei išvežimą į jūroje esančius laivus, buvo klastojami bendrovės dokumentai, aktyviai panaudojamas bendrovės turtas, infrastruktūra, personalas. Taip pat nustatyta, kad dalis pinigų, V. S. gautų neteisėtai realizavus dyzeliną Lietuvoje, buvo pervesta į UAB Baltijos bunkeravimo agentūros sąskaitą iš užsienio kompanijų sąskaitų, taigi ši bendrovė iš neteisėto dyzelino realizavimo gautus pinigus naudojo ūkinėje veikloje, šiais pinigais buvo palaikoma bendrovės finansinė apyvarta, buvo nuslėpti atitinkami mokesčiai, kuriuos privalu mokėti ne eksportuojant, bet realizuojant dyzeliną Lietuvoje. Be to, UAB Baltijos bunkeravimo agentūra veikė kaip V. S. organizuotos nusikalstamos veiklos priedanga, be kurios ši veikla negalėtų būti vykdoma, taip pat gaudavo iš to konkrečių ekonominių pranašumų.

Atsižvelgusi į išdėstytas aplinkybes, išplėstinė septynių teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje nustatytos visos būtinos juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos (BK 20 straipsnis), todėl teismai, pripažinę UAB Baltijos bunkeravimo agentūrą kalta dėl nusikalstamos veikos, numatytos BK 200 straipsnyje, teisės taikymo klaidos nepadarė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-30-788/2017

BK 228 straipsnio 1 dalies ir 300 straipsnio 3 dalies taikymas

Dėl didelės žalos požymio

Šioje baudžiamojoje byloje kasacinis teismas, pasisakė dėl to, ar nenustačius didelės žalos požymio pagal BK 300 straipsnio 3 dalį, gali būti pripažintas tokios žalos buvimas pagal BK 228 straipsnio 1 dalį.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija nurodė, kad nusikaltimai, numatyti BK 300 straipsnio 1 dalyje ir 228 straipsnio 1 dalyje, yra skirtingo pobūdžio, savarankiškos nusikalstamos veikos, todėl didelės žalos požymiai, nurodyti šiuose BK straipsniuose, negali būti tapatinami. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad valstybės tarnautojui pasinaudojus tarnybine padėtimi bei suklastojus dokumentą ir šiuo suklastojimu nepadarius didelės žalos, savaime nereiškia, kad didelės žalos nėra ir piktnaudžiavimo atveju.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija nurodė, kad kiekvienu konkrečiu atveju apie žalos dydį sprendžia teismas, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes: kokio pobūdžio, kokiais teisės aktais pažeidžiami ginami interesai, veiksmai, kuriais buvo piktnaudžiaujama, pobūdį (ar padaryti formaliai teisėti ar aiškiai neteisėti veiksmai), nukentėjusiųjų skaičių, kaip jie vertina pareigūno padarytą veiką, nusikalstamos veikos trukmę, kaltininko einamų pareigų svarbą ir padarytos veikos įtaką valstybės tarnautojo bei valstybės institucijų autoritetui ir kt. Pasak išplėstinės septynių teisėjų kolegijos, neturtinio pobūdžio žala paprastai pripažįstama didele, jeigu dėl to pažeidžiamos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos teisės ir laisvės, sumenkinamas valstybės institucijų autoritetas, sutrikdomas darbas. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pabrėžė, kad nagrinėjamoje byloje teismai, pripažindami, kad vienas iš nuteistųjų padarė didelę neturtinę žalą Lietuvos valstybei, būtent ir nurodė, kad jo (G. Č.) veiksmai nebuvo atsitiktiniai, truko pakankamai ilgą laiką tarpą, jis ėjo pakankamai svarbias pareigas, pati veika atlikta esant dideliame valstybės tarnautojų kiekiui, į juos įtraukiant ir kitus nedirbančius miesto savivaldybėje asmenis. Didelė žala valstybei gali būti padaroma ir veiksmais, kurie trunka labai trumpai, kuriais nepažeidžiamos fizinių asmenų teisės ir laisvės, kurie nėra plačiai nušviečiami žiniasklaidos priemonėse (nesukelia rezonanso visuomenėje), tačiau kurie lemia valdžios įstaigoms priskirtų funkcijų neatlikimą, kenkiantį valstybės valdymo tvarkai, jos ekonomikai ir finansų sistemai, kurie pažeidžia verslo tvarką, viešuosius interesus ir pan. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija taip pat sutiko su teismų argumentais, kad šiuo atveju G. Č. ir kitų bendrininkų veiksmais buvo užkirsta galimybė viešųjų pirkimų procedūrų vykdyme dalyvauti kitoms bendrovėms, tai leido visuomenėje suformuoti nuomonę apie galimai valstybės institucijoje neteisėtais būdais organizuojamus konkursus, jų vykdymo rezultatus. Be to, išplėstinė septynių teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad G. Č.

piktnaudžiavimas tarnyba pasireiškė dalyvavimu darant nusikalstamą veiką ir kartu sudarant sąlygas kitiems asmenims daryti nusikalstamas veikas, kas kasacinio teismo praktikoje paprastai vertinama kaip didelė žala.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-2-895/2017

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

Nusikalstamos veikos imitavimo modelio vykdymas

Dėl provokacijos vykdant nusikalstamos veikos imitavimo modelį

Šioje baudžiamojoje byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl galbūt buvusių provokacinių veiksmų, kuriuos atliko privatus asmuo, veikęs *de facto* (nesankcionavus) vykdydamas nusikalstamos veikos imitacijos modelį Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) pareigūnų iniciatyva, jų nurodymu ir jiems kontroliuojant.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad ir pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo, ir pagal kasacinio teismo suformuotą teismų praktiką privačių asmenų veiksmai gali būti pripažinti provokacija, jei tie asmenys veikia kontroliuojami bei prižiūrimi pareigūnų ir skatina nusikalsti asmenį, apie kurio nusikalstamą veiką jokių konkrečių duomenų neturima. Pasak išplėstinės septynių teisėjų kolegijos, išvada apie provokaciją gali būti daroma net ir tuo atveju, kai valstybės pareigūnų skatinimas atlikti tam tikrus veiksmus nėra ypač intensyvus, primygtinis, taip pat ir tada, kai valstybės pareigūnai ar jų kontroliuojami asmenys su jau įtariamu asmeniu, kurį siekiama patraukti baudžiamajon atsakomybėn, kontaktuoja ne tiesiogiai, o per tuo metu niekuo neįtariamus tarpininkus. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad tikrinant, ar kaltinamasis nebuvo išprovokuotas padaryti nusikalstamą veiką, būtina nustatyti: a) priežastis, dėl kurių buvo nuspręsta vykdyti operaciją; b) pareigūnų dalyvavimo darant nusikalstamą veiką laipsnį ir c) kaltinamajam taikyto provokavimo ar spaudimo pobūdį, tuo tarpu nustačius provokacijos faktą, visi įrodymai, gauti provokacijos metu, turi būti pripažinti neleistiniais. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad gynybos iškelta provokacijos versija (nebent ji yra visiškai neįtikinama) pagal šiuos reikalavimus turi būti tikrinama ir tada, kai nusikalstamos veikos imitavimas oficialiai nebuvo sankcionuotas, tačiau kyla įtarimų, kad teisėsaugos pareigūnai ar pagal jų nurodymus veikiantys asmenys galėjo imituoti nusikalstamą veiką *de facto* (faktiškai), kadangi priešingas požiūris atvertų kelią teisėsaugos pareigūnų savivalei pažeisti provokacijos draudimą apeinant įstatyme nustatytą nusikalstamos veikos imitavimo procesinę formą ir atitinkamas garantijas. Išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nuomone, tokiais atvejais teisminis provokacijos versijos nagrinėjimas yra praktiškai vienintelė veiksminga asmens teisių gynimo nuo galimos pareigūnų savivalės priemonė.

Taigi, atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, išplėstinė septynių teisėjų kolegija konstatavo, kad žemesnės instancijos teismai, šioje baudžiamojoje byloje tikrindami operatyvinės veiklos teisėtumą, nepaisė teismų praktikoje pateiktų išaiškinimų dėl privačių asmenų pasitelkimo atliekant operatyvinius veiksmus ir provokavimo, nesilaikė bylos duomenų pripažinimo įrodymais ir įrodymų vertinimo taisyklių, nepagrįstai selektyviai rėmėsi STT pareigūnų parodymais, sumenkino R. J. parodymus, kitus bylos įrodymus, kurie patvirtino aplinkybę, jog jis bendradarbiavo su STT pareigūnais kaip slaptas agentas, dėl to padarė nepagrįstas išvadas, jog šioje byloje joks nusikalstamos veikos imitacijos modelis nebuvo taikomas ir nuteistieji nebuvo išprovokuoti padaryti nusikalstamas veikas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-22-699/2017

BPK 305 straipsnio 1 dalies 1, 2 punktų, 331 straipsnio 1, 2 dalių laikymasis

Dėl apeliacinės instancijos teismo nuosprendžio surašymui keliamų reikalavimų laikymosi

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje kasacinis teismas pasisakė dėl BPK 305 straipsnio 1 dalies 1, 2 punktuose, 331 straipsnio 1, 2 dalyse nurodytų nuosprendžio surašymui keliamų reikalavimų laikymosi apeliacinės instancijos teisme.

Baudžiamąją bylą nagrinėjusi teisėjų kolegija nurodė, kad apeliacinės instancijos teismo nuosprendis turi būti surašomas tiksliai laikantis BPK reikalavimų, keliamų jo struktūrai ir turiniui, teismas turi surašyti nuosprendžio sudedamąsias dalis įstatymo nustatyta eile, kiekvienoje iš jų turi būti išsamiai ir tiksliai nurodomi būtini duomenys. Pagal BPK 331 straipsnio reikalavimus apeliacinės instancijos teismas, panaikindamas pirmosios instancijos teismo išteisinamąjį nuosprendį ir priimdamas naują nuosprendį, turi nurodyti: apeliacinės instancijos teismo nustatytas bylos aplinkybes, veikos padarymo vietą, laiką, būdą, padarinius ir kitas svarbias aplinkybes; įrodymus, kurie yra pagrindas išteisintąjį pripažinti kaltu ir jį nuteisti, t. y. įrodymus, kuriais grindžiamos teismo išvados, ir motyvus, kuriais vadovaudamasis teismas atmetė kitus įrodymus; motyvus, kuriais vadovaudamasis apeliacinės instancijos teismas atmeta arba kitaip įvertina apskųsto nuosprendžio įrodymus, kodėl pirmosios instancijos teismo nuosprendyje išdėstytos teismo išvados neatitinka bylos aplinkybių; po to nuosprendyje turi būti išdėstomi nusikalstamos veikos kvalifikavimo motyvai ir išvados, bausmės, baudžiamojo poveikio priemonės ar auklėjamojo poveikio priemonės skyrimo motyvai. Nagrinėjamos baudžiamosios bylos kontekste teisėjų kolegija taip pat pabrėžė tai, kad tuo atveju, kai apeliacinės instancijos teismas panaikina pirmosios instancijos teismo išteisinamąjį nuosprendį ir priima naują – apkaltinamąjį – nuosprendį, nepakanka tik nurodyti, kuo asmuo buvo kaltinamas. Teismas turi nurodyti, už ką asmuo yra nuteisiamas, o veikų, už kurias asmuo nuteisiamas, padarymo aplinkybes išdėstyti tiksliai ir išsamiai – iš nuosprendžio turi būti aišku, kokias bylos aplinkybes nustatė apeliacinės instancijos teismas, priimdamas apkaltinamąjį nuosprendį.

Kasacinis teismas nurodė, šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas, panaikindamas pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir priimdamas naują – apkaltinamąjį – nuosprendį, aprašomojoje nuosprendžio dalies pradžioje išdėstė tai, kuo nuteistieji buvo kaltinami, pirmosios instancijos teismo išvadas, apeliacinio skundo esmę, procesų dalyvių prašymus dėl apeliacinio skundo, taip pat, nurodęs savo sprendimą dėl apeliacinio skundo tenkinimo iš dalies, išdėstė išvadas dėl organizuotos grupės požymių, nuteistųjų padarytų nusikalstamų veikų kvalifikavimo, pasisakė dėl bausmių skyrimo nuteistiesiems ir civilinio ieškinio, o apeliacinės instancijos teismo nustatytų ir įrodyta pripažintų jų nusikalstamų veikų aplinkybių nenurodė. Be to, kasacinio teismo nuomone, iš apeliacinės instancijos nuosprendžio nėra aišku, už kokius konkrečiai veiksmus nuteistieji pripažinti kaltais, pavyzdžiui, neaišku, kaip pasireiškė nuteistųjų apgaulingas apskaitos tvarkymas – apgaulingu teisės aktų reikalaujamos buhalterinės apskaitos tvarkymu ar apskaitos dokumento paslėpimu. Be to, apeliacinės instancijos teismas nuosprendyje nurodė tik motyvus, kodėl pirmosios instancijos teismo išvados neatitinka bylos aplinkybių ir kuriais vadovaudamasis atmetė arba kitaip įvertino pirmosios instancijos teismo nuosprendžio įrodymus, o baudžiamojoje byloje esančių pirmosios instancijos teismo teisiamejame posėdyje iširtų įrodymų neišdėstė, jų viseto neanalizavo, taip pat nenurodė motyvų, kuriais vadovaudamasis atmetė kitus, nuteistuosius teisinančius, įrodymus.

Atsižvelgusi į nurodytus argumentus ir baudžiamojoje byloje nustatytas faktines aplinkybes, teisėjų kolegija konstatavo, kad toks apeliacinės instancijos teismo nuosprendis negali būti pripažintas pagrįstu ir teisėtu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-109-746/2017

III. CIVILINĖS BYLOS

Bendrosios nuostatos

Dėl ieškinio senaties termino reikalavimams dėl žalos atlyginimo

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl pardavėjo pareigos atlyginti pirkėjo patirtus nuostolius, nes pirkimo–pardavimo sutartyje pardavėjo pateikti patvirtinimai ir garantijos neatitiko tikrovės. Ieškovė teigė, kad ginčo santykiams taikytinas bendrasis dešimties metų ieškinio senaties terminas. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pripažino ieškovę praleidus sutrumpintą trejų metų ieškinio senaties terminą.

Kasacinis teismas išaiškino, kad sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas taikytinas reikalavimams dėl žalos atlyginimo nepriklausomai nuo to, iš kokios rūšies civilinės atsakomybės santykių (sutartinių ar deliktinių) toks reikalavimas kyla. Kasacinis teismas pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nurodė, jog ieškovės reikalavimui dėl žalos atlyginimo taikomas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas (CK 1.125 straipsnio 8 dalis). Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-63-969/2017

Asmenys

Dėl kredito unijos sprendimo skirti tantjemas prieštaravimo Kredito unijų įstatymo 14 straipsnio 3 dalies (2014 m. liepos 17 d. įstatymo Nr. XII-1047 redakcija) nuostatoms bei sąžiningumo ir protingumo principams (CK 2.82 straipsnio 4 dalis)

Ieškovė prašė teismo pripažinti neteisėtu ir panaikinti atsakovės kredito unijos pakartotinio visuotinio narių susirinkimo nutarimą dėl 2014 metų pelno paskirstymo, kuriuo didelė pelno dalis skirta tantjemoms paskolų komiteto nariams ir pirmininkui. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas išaiškino, kad Kredito unijų įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje (2014 m. liepos 17 d. įstatymo Nr. XII-1047 redakcija) įtvirtintas vienas konkretus atvejis, draudžiantis kredito unijos nariui balsuoti visuotiniame narių susirinkime, – kai sprendžiamas jo narystės kredito unijoje klausimas. Taigi ši straipsnio dalis yra imperatyvi. Kita šio straipsnio dalis yra dispozityvi ir blanketinė, nukreipianti į konkrečios kredito unijos įstatus ir suteikianti kredito unijai teisę pačiai nustatyti atvejus, ribojančius kredito unijos nario teisę balsuoti visuotiniame narių susirinkime, kai jis yra tiesiogiai suinteresuotas. Taigi įstatymų leidėjas neįtvirtino kito imperatyvaus draudimo unijos nariui balsuoti kaip tik draudimą balsuoti, kai sprendžiamas klausimas dėl jo narystės, visus kitus atvejus palikdamas reglamentuoti kredito unijos įstatuose.

Šioje byloje nustatyta, kad Kredito atsakovės įstatų 9 straipsnio 3.3 punkte įtvirtinta, jog unijos narys neturi teisės balsuoti, kai visuotinis narių susirinkimas sprendžia jo narystės unijoje klausimą, taip pat šiais atvejais, kai jis yra tiesiogiai suinteresuotas svarstomu klausimu: svarstant klausimus, susijusius su unijos nario darbo apmokėjimu ar (ir) su metinių išmokų iš pelno unijos nariui, kuris yra valdymo ar priežiūros organų narys, paskyrimu. Teismai konstatavo, kad paskolų komiteto narys nėra valdymo ar priežiūros organų narys, todėl sprendė, kad nei Kredito unijų įstatymo, nei įstatų nuostatos, susijusios su kredito unijos nario teise balsuoti, nebuvo pažeistos. Kasacinio teismo vertinimu, tiek Kredito unijų įstatymo 14 straipsnio 3 dalies, tiek kredito unijos įstatų 9 straipsnio 3.3 punktas neturėtų būti aiškinamas kaip draudžiantis paskolų komiteto nariams balsuoti, sprendžiant tantjemų skyrimo klausimą.

Tačiau kasacinis teismas pabrėžė, kad paskolų komiteto pirmininko statusas skiriasi nuo paskolų komiteto nario statuso, nes jis yra unijos vadovas. Kredito unijų įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatyta, kad vienas iš kredito unijos vadovų yra paskolų komiteto pirmininkas. Toks paskolų komiteto pirmininko statusas reiškia, kad jis priskirtinas priežiūros funkcijas vykdančių valdymo organų nariams, todėl paskolų komiteto pirmininkui turėtų būti taikomas ne tik kredito unijos įstatų 9 straipsnio 3.3 punkte įtvirtintas draudimas balsuoti, bet ir fiduciarinės pareigos, išdėstytos CK 2.87 straipsnyje, – pareiga vengti situacijos, kai jo asmeniniai interesai prieštarauja ar gali prieštarauti juridinio asmens interesams (CK 2.87 straipsnio 3 dalis). Kasacinio teismo vertinimu, paskolų komiteto pirmininkas, pakartotiniame kredito unijos narių visuotiniame

susirinkime balsuodamas už nutarimo projektą, kurio priėmimu yra tiesiogiai suinteresuotas ir kuriuo didelė unijos pelno dalis skirta paskolų komiteto nariams, tarp jų ir jam pačiam, privalėjo nusišalinti ir taip išvengti interesų konflikto, todėl pagrįstais laikytini trečiojo asmens kasacinio skundo argumentai, kad paskolų komiteto pirmininkui turėtų būti taikomas įstatų 9 straipsnio 3.3 punkte įtvirtintas apribojimas balsuoti. Be kita ko, Kasacinis teismas darė išvadą, kad ginčijamas nutarimas negalėjo būti priimtas dėl kvalifikuotos balsų daugumos trūkumo (2/3 balsų), todėl neatitinka Kredito unijų įstatymo 24 straipsnio 5 dalies reikalavimų, keliamų dėl kredito unijos visuotinio narių susirinkimo nutarimams priimti reikiamo kvorumo.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad Kredito unijų įstatymas nereglamentuoja metinių išmokų (tantjemų) dydžių, jų skyrimo pagrindų, nenustato kriterijų, kuriais vadovaudamasis kredito unijos visuotinis narių susirinkimas spęstų esant pagrindą išmokėti metines išmokas. Tačiau kasacinis teismas pabrėžė, kad tai nereiškia, jog visuotinio kredito unijos narių susirinkimo teisė paskirstyti metines išmokas (tantjemas) yra absoliuti. Visais atvejais toks sprendimas turi atitikti bendruosius protingumo ir sąžiningumo principus, neprieštarauti kredito unijos ir jos narių interesams bei atitikti kredito unijos paskirtį. Aplinkybė, kad Kredito unijų įstatyme nėra įtvirtinti kriterijai, kuriems esant tantjemų išmokėjimas būtų pripažįstamas pagrįstu, nereiškia, kad nutarimas skirti tantjemas negali būti pripažintas prieštaraujančiu sąžiningumo ar protingumo principams (CK 2.82 straipsnio 4 dalis). Konstatavęs, kad ginčijamą nutarimą visuotinis kredito unijos narių susirinkimas priėmė žinodamas apie kredito unijos galimą nepakankamą kapitalo problemą, nutarimo dėl pelno skirstymo turinys nebuvo ekonomiškai pagrįstas ir neatsižvelgta į priežiūros institucijos pastabas dėl galimos tokio sprendimo potencialios žalos, tantjemų išmokėjimas nesietas su paskolų komiteto veiklos rezultatais, paskolų komiteto nariai balsavo už sau naudingą sprendimą, žinodami lemiamą savo balsų įtaką balsavimo rezultatui, didelė kredito unijos pelno dalis paskirta tik trims paskolų komiteto nariams, neatsižvelgiant į kitų narių ir pačios unijos interesus, kad neįvertinta aplinkybė, jog išmokėtų tantjemų suma beveik 25 kartus didesnė už kredito unijos paskolų portfelį, kasacinis teismas darė išvadą, kad šios byloje nustatytos faktinės aplinkybės patvirtina ginčijamo nutarimo prieštaravimą sąžiningumo ir protingumo principams. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir ieškinį tenkino.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2017

Šeimos teisė

Dėl įrodinėjimo naštos paskirstymo, kreditoriui įrodinėjant vienam sutuoktiniui suteiktos paskolos panaudojimą šeimos reikmėms

Ieškovas (kreditorius) prašė pripažinti, kad atsakovų (buvusių sutuoktinių) prievolė grąžinti ieškovui skolą yra solidari, ir šią skolą priteisti iš atsakovės (buvusios sutuoktinės). Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino, o apeliacinės instancijos teismas sprendė priešingai – ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas konstatavo, kad procesinė pareiga įrodyti, kad sandoris buvo sudarytas šeimos interesais, tenka šaliai, siekiančiai, kad vieno sutuoktinio prisiimta prievolė pagal paskolos sutartį būtų pripažinta bendra abiejų sutuoktinių prievole (CPK 178 straipsnis), o apžvelgiamos bylos atveju tokia pareiga tenka ieškovui. Kasacinis teismas pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai paskirstė įrodinėjimo našta, pripažindamas ieškovo pareigą įrodyti, kad jo vienam atsakovui (buvusiam sutuoktiniui) suteikta paskola buvo panaudota abiejų atsakovų šeimos interesais – gyvenamajam namui rekonstruoti.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad CPK 140 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad atsakovas turi teisę bet kurioje bylos stadijoje žodžiu ar raštu pareikšti, kad ieškinį pripažįsta; tokiu atveju teismas, jeigu nėra CPK 42 straipsnio 2 dalyje nurodytų aplinkybių, gali nuspręsti baigti bylos nagrinėjimą iš esmės. Tačiau pagal aptartą normą teismas gali netirti įrodymų tik atsakovo, kuris pripažįsta ieškinį, atžvilgiu. Kasacinis teismas išaiškino, kad jeigu byloje yra du ir daugiau atsakovų ir jų interesai byloje yra priešingi, tokiu atveju aptarta CPK 140 straipsnio 2 dalies norma negali būti taikoma ir

vieno atsakovo ieškinio pripažinimas nereiškia ieškinio pripažinimo kito atsakovo atžvilgiu bei nepaneigia ieškovo pareigos įrodyti ieškinio pagrindą ieškinio nepripažįstančio atsakovo atžvilgiu. Kasacinio teismo vertinimu, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai atsakovo (buvusio sutuoktinio) teiginių dėl iš ieškovo gautos paskolos panaudojimo atsakovų šeimos interesais nevertino kaip įrodančių šių prievolės pagal paskolos sutartį bendrumą ir paneigiančių ieškovo pareigą įrodyti atsakovui suteiktos paskolos panaudojimą atsakovų šeimos interesams. Apeliacinės instancijos teismas įvertino tai, kad paskolos sutartis buvo sudaryta atsakovams jau gyvenant skyrium, ką jie patys pripažino kitoje teisme nagrinėtoje byloje dėl jų santuokos nutraukimo, gyvenamojo namo rekonstrukcijos pirmojo etapo darbai beveik visa apimtimi (91 proc.) buvo baigti iki paskolos sutarties sudarymo. Kasacinio teismo vertinimu, apeliacinės instancijos teismo išvados, sudaro pagrindą pripažinti, kad ieškovas neįrodė, jog jo vienam atsakovui suteikta paskola buvo panaudota abiejų atsakovų šeimos interesais. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo sprendimą nepakeisdamas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-221-611/2017

Sutarčių teisė

Dėl pardavėjo civilinės atsakomybės tuo atveju, kai sutartis, iš kurios pirkėjas kildina žalą atsiradimą, pripažinta negaliojančia nuo jos sudarymo momento, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.323 straipsnio

Ieškovė iš atsakovės įsigijo nebaigtus statyti statinius. Ieškovė tęsė statybas ir vėliau du pastatus, pripažintus tinkamais naudoti, pardavė. Įsiteisėjusiu sprendimu teismas pripažino negaliojančiais nurodytų pastatų statybos dokumentus ir sandorius dėl šių pastatų perleidimo, taikė restituciją. Ieškovė (pirkėja) nurodė, kad įsiteisėjusiu teismo sprendimu taip pat pripažinta, jog atsakovės (pardavėjos) sutartyje pateikti patvirtinimai ir garantijos (t. y., nėra jokių viešosios teisės pažeidimų ar apribojimų, kurie galėtų turėti įtakos pirkėjų nuosavybės teisei į turta, sudarant sutartį nėra paslėptų daikto trūkumų, sutartis neprieštarauja Lietuvos Respublikos norminiams aktams) neatitiko tikrovės, todėl atsakovė privalo atlyginti dėl tikrovės neatitinkančių pardavėjos garantijų ieškovės patirtus nuostolius – sumas, kurias turi grąžinti parduotų statinių savininkams ir būsimas statinių griovimo išlaidas. Apžvelgiamoje byloje kilo teisinis klausimas dėl pirkėjo teisių gynimo, remiantis pardavėjo pareigos patvirtinti nuosavybės teisę į parduodamus daiktus pažeidimu. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas konstatavo, kad CK 6.323 straipsnio 1 dalis taikoma sistemiškai su CK 6.307 straipsniu ir CK 6.322 straipsniu – t. y. tais atvejais, kai daiktas paimamas iš pirkėjo pagal trečiojo asmens, turėjusio daugiau teisių į daiktą nei pardavėjas, ieškinį. Todėl „atiteisimas“ CK 6.323 straipsnio 1 dalies prasme reiškia daikto perdavimą teismo sprendimu trečiajam asmeniui, turėjusiam daugiau teisių į daiktą nei pardavėjas. Atkreiptinas dėmesys, kad CK 6.323 straipsnio 2 dalyje vartojama konstrukcija „jeigu pardavėjas, žinodamas, kad trečiasis asmuo turi teisių į parduodamą daiktą“ suponuoja, kad šio straipsnio 1 dalyje įtvirtintų pirkėjo teisių gynimo būdų taikymo apimtis neturėtų būti aiškinama ir taikoma plečiamai – t. y. ir tais atvejais, kai daikto atiteisimo pagrindas nėra susijęs su trečiųjų asmenų teisėmis į parduodamą daiktą. Kasacinis teismas išaiškino, kad CK 6.323 straipsnio 1 dalis netaikytina tokiems kaip apžvelgiamoje byloje susiklosčiusiems teisiniams santykiams, kai daiktas restitucijos būdu paimamas iš pirkėjo pirkimo–pardavimo sutartį pripažinus negaliojančia dėl to, kad administraciniai aktai, sudarę teises prielaidas daiktui sukurti, vėliau, t. y. po pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo, pripažįstami negaliojančiais dėl jų prieštaravimo imperatyvioms teisės normoms (CK 1.80 straipsnis), patį daiktą įpareigojant sunaikinti. Konstatavęs, kad CK 6.323 straipsnio 1 dalis, įtvirtinanti griežtą pardavėjo atsakomybę, ginčo santykiams netaikytina, kasacinis teismas darė išvadą, kad pardavėjo pareiga atlyginti pirkėjo nuostolius galėtų būti grindžiama bendrosiomis civilinės atsakomybės teisės normomis (CK 6.245–6.255 straipsniai), be kita ko, reikalaujančiomis nustatyti atsakovės neteisėtus veiksmus ir kaltę. Tai reiškia, kad civilinės atsakomybės teisiųjų santykių tarp šalių egzistavimą

būtų galima konstatuoti tik nustatčius, kad atsakovė, pirkimo–pardavimo sutartyje duodama patvirtinimus, kad nėra jokių viešosios teisės pažeidimų ar apribojimų, kurie galėtų turėti įtakos pirkėjų nuosavybės teisei į turtą, kad sudarant sutartį nėra paslėptų daikto trūkumų ir kad sutartis neprieštarauja Lietuvos Respublikos norminiams aktams, žinojo ar turėjo žinoti apie parduodamo daikto trūkumus ir vėliau paaiškėjusius viešosios teisės pažeidimus arba kad atsakovė prie pirmiau nurodytų pažeidimų prisidėjo. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad ieškovė neįrodė, jog atsakovė, sudarydama pirkimo–pardavimo sutartį, sąmoningai nuslėpė nuo ieškovės aplinkybes dėl statybos dokumentų neatitikties norminių aktų reikalavimams, kad atsakovė apie tokias neatitiktis žinojo ar turėjo žinoti, ar kad atsakovė būtų kokiais nors veiksmais prisidėjusi prie neteisėtų valstybės institucijų ar pareigūnų veiksmų priimant administracinius aktus, susijusius su statybos dokumentais. Kasacinis teismas pažymėjo, kad šios apeliacinės instancijos teismo išvados pagrįstumo ieškovė kasaciniame skunde nekvestionuoja. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-63-969/2017

Dėl sąskaitos savininko, iš kurio nusikalstamais veiksmais išvilioti prisijungimo duomenys ir pasisavintos lėšos, teisės reikalauti žalos atlyginimo iš banko

Ieškovas (sąskaitos savininkas) nurodė, kad atsakovas (bankas) neįvykdė pareigos išsaugoti ieškovo lėšas jo banko sąskaitose, todėl privalo atlyginti susidariusius nuostolius. Nuostoliai susidarė dėl to, kad nusikalstamai iš banko sąskaitų buvo pasisavintos ieškovo lėšos. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinio dalį tenkino.

Šioje byloje nustatyta, kad šalys sudarė Elektroninių paslaugų teikimo sutartį, pagal kurią ieškovui suteikta galimybė elektroniniais kanalais atlikti banko operacijas (sudaryti, nutraukti ir pakeisti sutartis, atlikti vertybinių popierių operacijas, gauti informaciją, teikti pranešimus dėl disponavimo sąskaitose esančiomis lėšomis, pateikti ir patvirtinti mokėjimo nurodymus bei kitas operacijas). Taip pat nustatyta, kad ieškovas, sulaukęs tariamų policijos ir banko darbuotojų skambučio, atskleidė šiems asmenims prisijungimo prie sąskaitų slaptus duomenis, įskaitant slaptažodžių kortelėje nurodytus slaptažodžius, ir dėl to buvo įvykdyti mokėjimai iš ieškovo sąskaitų į trečiųjų asmenų sąskaitas. Bylos duomenimis, ieškovas buvo įsitikinęs, kad dėl banko sąskaitų jis kalbėjosi su policijos pareigūnais ir banko tarnautoju.

Kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovas privalėjo įrodyti, kad atsakovas neįvykdė savo prievolių pagal Elektroninių paslaugų sutartį ir neužtikrino ieškovo sąskaitos saugumo. Kasacinis teismas pažymėjo, kad banko, kaip specializuotos finansinės institucijos, pareiga profesinėje veikloje elgtis apdairiai ir rūpestingai apima bendrąją banko pareigą garantuoti šios veiklos patikimumą, efektyvumą ir saugumą, tačiau ir taikant bankui aukštesnius patikimumo ir rūpestingumo standartus turi būti nustatyta, kad banko išduodamos personalizuotos sąskaitos saugumo priemonės nepakankamai apsaugo vartotojo sąskaitą, jei įstatyme nenustatyta kitaip. Kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas, tenkindamas ieškovo ieškinį iš dalies ir priteisdamas žalos atlyginimą iš atsakovo, nenustatė atsakovo sutartinės atsakomybės kilimo sąlygų. Kasacinio teismo vertinimu, byloje nustatytos aplinkybės paneigia teismų padarytą išvadą, jog atsakovė pažeidė pareigą būti atidžiai ir rūpestingai. Ginčo atveju atsakovė kaip paslaugų teikėja laikėsi Elektroninių paslaugų teikimo sutarties reikalavimų, taigi nėra pagrindo daryti išvadą, kad ieškovė yra kalta ir atsakinga už ieškovo patirtą turtinę žalą.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad Elektroninių paslaugų teikimo sutarties sudarymą, jos vykdymo sąlygas ir atsakomybę už jų pažeidimą reglamentuoja ne tik CK normos, bet ir specialus Mokėjimų įstatymas (2013 m. gegužės 14 d. įstatymo redakcija). Kasacinio teismo vertinimu, ieškovas suprato arba turėjo suprasti, kad jam atsakovo suteikti slapti ir tik jam žinomi prisijungimo prie sąskaitų duomenys apsaugo jo sąskaitas. Jų atskleidimas tretiesiems asmenims, juo labiau neidentifikuotiems telefoniniu ryšiu, pažeidė sąskaitų apsaugą ir sudarė galimybę tretiesiems asmenims pasinaudoti sąskaitose esančiais pinigais, todėl personalizuotų (slaptų, žinomų tik vartotojui) prisijungimo prie sąskaitų duomenų atskleidimas telefoniniu ryšiu tretiesiems asmenims

rodo ne tik ieškovo neteisėtus, pažeidžiančius sutarties sąlygas veiksmus (Mokėjimų įstatymo 25 straipsnis), bet ir neprotingą, išskirtinai nerūpestingą elgesį, kuris kvalifikuotinas kaip didelis neatsargumas, lėmęs pinigų iš jo sąskaitų pervedimą tretiesiems asmenims. Todėl jam tenka visi dėl neautorizuotų mokėjimo operacijų atsiradę nuostoliai (Mokėjimų įstatymo 30 straipsnio 2 dalis).

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir ieškinį atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222-217/2017

Dėl kelionių organizatoriaus prievolių įvykdymo laidavimo draudimo

Ieškovė (oro vežėja) ieškiniu prašė teismo įpareigoti atsakovą Valstybinį turizmo departamentą prie Ūkio ministerijos (toliau – Turizmo departamentas) pateikti rašytinį reikalavimą draudimo bendrovėms dėl laidavimo draudimo dėl kelionių organizatoriaus prievolių įvykdymo išmokos, kompensuojančios neįvykdytas kelionių organizatoriaus prievoles dėl šio nemokumo, už ieškovės patirtas tiesiogines išlaidas gražinant kelionių organizatoriaus turistus į pradinę jų išvykimo vietą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas ieškinio dalį tenkino.

Turizmo įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kelionių organizatoriai, siūlantys parduoti organizuotas turistines keliones, privalo turėti galiojančią draudimo įmonės prievolių įvykdymo laidavimo draudimą arba finansų įstaigos laidavimą ar garantiją, kurie kelionės organizatoriaus nemokumo ar bankroto atveju turi užtikrinti: 1) turisto gražinimą į pradinę jo išvykimo vietą ir už organizuotą turistinę kelionę turisto sumokėtų pinigų sumos, atitinkančios nesuteiktų paslaugų kainą, gražinimą turistui, jei prasidėjus organizuotai turistinei kelionei paaiškėja, kad kelionių organizatorius negalės toliau vykdyti turizmo paslaugų teikimo sutarties; 2) už organizuotą turistinę kelionę turisto sumokėtų pinigų gražinimą turistui, jei dar neprasidėjus organizuotai turistinei kelionei paaiškėja, kad kelionių organizatorius negalės pradėti vykdyti turizmo paslaugų teikimo sutarties. Sudarius laidavimo draudimo dėl kelionių organizatoriaus prievolių įvykdymo sutartį, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 756 patvirtintas Laidavimo draudimo dėl kelionių organizatoriaus prievolių įvykdymo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) tampa laidavimo draudimo dėl kelionių organizatoriaus prievolių įvykdymo sutarties dalimi. Įvykus draudžiamajam įvykiui, atsakingas laidavimo draudimo draudikas, neviršydamas draudimo sumos, atlygina turisto gražinimo į pradinę jo išvykimo vietą išlaidas, kitas šiame punkte išvardytas turisto išlaidas ir negautų pagal turizmo paslaugų teikimo sutartį apmokėtų paslaugų vertę (Aprašo 29 punktą). Kasacinis teismas konstatavo, kad laidavimo draudimo sutarčių galiojimo metu atsitikus draudžiamajam įvykiui – kelionių organizatorės nemokumui – atsirado draudikų prievolė pagal draudimo sutarčių sąlygas sumokėti draudimo išmoką, kuria būtų kompensuotos turistų gražinimo į pradinę jo išvykimo vietą išlaidos. Šias kylančias iš kelionių organizatorės su turistais sudarytų sutarčių išlaidas, kelionių organizatorei tapus nemokiai, prisiėmė oro vežėja, gražindama turistus į pradinę jų išvykimo vietą. Ji pagal CK 6.50 straipsnio 3 dalį ir Aprašo 40 punktą įgijo teisę reikalauti laidavimo draudimo išmokos. Dėl draudžiamąjo įvykio atsiradusios draudikų prievolės mokėti draudimo išmoką ir ją atitinkančios ieškovės (oro vežėjos) teisės į draudimo išmokų sumas nepanaikina tai, kad oro vežėja, kelionių organizatorei tapus nemokiai, prisiėmė turistų gražinimo į jų išvykimo vietą išlaidas. Gražinusi turistus ieškovė patyrė išlaidų, taip padengdama turistų grįžimo išlaidas, jei šie būtų parvykę savo lėšomis. Todėl, kasacinis teismas sprendė, kad turistų gražinimo išlaidos yra priskirtos prie turistų išlaidų, kurioms taikytina draudimo apsauga pagal Aprašo 29 punktą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad pagal sudarytas kelionių organizatorės prievolių įvykdymo laidavimo draudimo sutartis ir jų sudedamąją dalimi esantį Aprašą Turizmo departamentas yra naudos gavėjas, kuris Apraše (28, 30, 40, 41 punktai) nustatytomis sąlygomis (atsitikus draudžiamajam įvykiui) įgijo teisę į draudimo išmoką ir teisę paskirstyti draudimo išmokos sumas Apraše išvardytiems asmenims. Todėl, kasacinio teismo vertinimu, atsakovas Turizmo departamentas turi teisę reikalauti laidavimo draudimo išmokos, o jam nepagrįstai atsisakius kreiptis į draudikus, apeliacinės instancijos teismas

pagrįstai sprendė atsakovą įpareigoti draudimo bendrovėms pateikti rašytinį reikalavimą dėl laidavimo draudimo dėl kelionių organizatoriaus prievolių įvykdymo išmokos, nevirsšijančios draudimo sumos, sumokėjimo ieškovei už jos patirtas tiesiogines išlaidas grąžinant kelionių organizatoriaus turistus į pradinę jų išvykimo vietą. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo sprendimą nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-246-219/2017

Viešieji pirkimai

Dėl perkančiosios organizacijos teisės sustabdyti viešojo pirkimo procedūras

Ieškovė teismo prašė pripažinti neteisėtais ir negaliojančiais perkančiosios organizacijos atviraime viešojo pirkimo konkurse (toliau – Konkursas) priimtus sprendimus: atmesti ieškovės pasiūlymą dėl per didelės perkančiajai organizacijai nepriimtinos kainos ir nenagrinėti ieškovės pretenzijos. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai atmetė ieškinio reikalavimą panaikinti atsakovės sprendimą ieškovės pretenziją nagrinėti atnaujinus Konkurso procedūras, nutraukė civilinės bylos dalį dėl reikalavimo panaikinti atsakovės sprendimą atmesti ieškovės pasiūlymą.

Pasisakydamas dėl perkančiųjų organizacijų teisės stabdyti viešojo pirkimo procedūras (kai šios perkančiosios organizacijos valia ar įstatymo pagrindu nėra pasibaigusios), kasacinis teismas nurodė, kad pagal šiuo metu galiojančią teisinę reguliavimą pirkimo procedūrų stabdymas galimas trimis atvejais: pirma, kai tokį sprendimą perkančiąją organizaciją įpareigoja priimti Viešųjų pirkimų tarnyba (Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 8² straipsnio 2 dalies 6 punktas); antra, kai bet kurios instancijos teismas priima sprendimą taikyti tokią laikinąją apsaugos priemonę (CPK 4237 straipsnio 2 dalies 1 punktas); trečia, kai perkančioji organizacija gauna ir nagrinėja gautą pretenziją bei dėl to priima sprendimą (VPI 94¹ straipsnio 2 dalis). Kasacinis teismas konstatavo, kad perkančioji organizacija iš esmės neturi teisės pati (savarankiškai) sustabdyti viešojo pirkimo procedūrų, o šį sprendimą priima arba įpareigota Viešųjų pirkimų tarnybos, arba įstatyme nustatytu pagrindu. Taigi pirkimo procedūrų stabdymas perkančiųjų organizacijų sprendimu – VPI griežtai reglamentuota, išimtinė priemonė, kuri taikoma joms ne naudojantis teisėmis, o vykdant pareigas. Aptartas reguliavimas, be kita ko, koreliuoja su VPI 18 straipsnio 9 dalimi, kurioje nustatyta, kad pirkimo sutartis turi būti sudaryta nedelsiant, iš karto po atidėjimo termino. Įstatymų leidėjas iš esmės įtvirtino nepertraukiamų ir operatyviai vykdomų viešojo pirkimo procedūrų modelį, kurio išimtys yra atskirai reglamentuotos ir pagrįstos svarbiomis aplinkybėmis.

Kasacinis teismas sprendė, kad atsakovė, remdamasi VPI, negalėjo priimti teisėto sprendimo sustabdyti Konkurso procedūras, nes šios, atmetus visus pasiūlymus ir tokiam sprendimui galiojant, pasibaigė įstatyme nustatytu pagrindu (VPI 7 straipsnio 4 dalies 2 punktas). Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir pripažino neteisėtu ir negaliojančiu atsakovės sprendimą sustabdyti Konkurso procedūras, nutraukė bylos dalį dėl ieškovės reikalavimo pripažinti neteisėtu ir negaliojančiu atsakovės sprendimą nenagrinėti ieškovės pretenzijos ir bylos dalį dėl atsakovės sprendimo atmesti ieškovės pasiūlymą dėl per didelės kainos grąžino iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-219-690/2017

Dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių reikalavimus dėl pirkimo objekto techninės specifikacijos, aiškinimo bei taikymo

Ieškovė teismo prašė pripažinti neteisėtomis ir panaikinti atsakovės (perkančiosios organizacijos) paskelbto viešojo pirkimo, vykdomo supaprastinto atviro konkurso būdu (toliau – Konkursas), atitinkamas sąlygas dviem pagrindais: pirma, kad 9 iš 22 techninių reikalavimų medicininių tyrimų analizatoriams yra pritaikyti vienam konkrečiam modeliui; antra, kad dalis

techninių reikalavimų šiems analizatoriams yra nepagrįsti, pertekliniai ir riboja tiekėjų konkurenciją. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinio dalį tenkino.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad konkurencijos užtikrinimo ir tiekėjų nediskriminavimo imperatyvas gali būti pažeistas tiek *expressis verbis* (tiesiogiai) įtvirtinant nepagrįstas, perteklines ar kitais būdais konkurenciją ribojančias sąlygas, tiek nustatant Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 25 straipsnio nuostatas formaliai atitinkančius reikalavimus, kurių deriniu (sąlygų grupe) ar jų visuma viešojo pirkimo sąlygos pritaikomos vienam tiekėjui ar gamintojui (ar labai siauram jų ratui). Tokiu atveju, tiekėjams pateikus argumentus, kad jų teisės pažeidžia ne (arba ne tik) pavienės pirkimo sąlygos, bet jų derinys, teismas turi įvertinti, ar formaliai teisėtomis techninės specifikacijos sąlygomis nėra sukuriama netiesioginės (paslėptos) diskriminacijos situacija. Nurodytos teismo pareigos nepašalina aplinkybės, kad pirkimo sąlygos suformuluotos nenurodant konkretaus modelio ar šaltinio, konkretaus proceso ar prekės ženklo, kad jos nėra griežtai apibrėžtos (vartojamos tokios sąvokos kaip „ne mažiau“, „ne daugiau“, „iki“ ir pan.), nes jos *per se* nereiškia tokių sąlygų teisėtumo. Būtina nustatyti, ar sąlygomis apibrėžtų minimalių (maksimalių) reikalavimų visuma nereiškia, kad juos atitinka tik vienas tiekėjas arba ribotas jų skaičius.

Kasacinis teismas darė išvadą, kad tiekėjas, nesutikdamas su techninės specifikacijos reikalavimais, gali reikalauti juos panaikinti tiek ginčydamas tiesiogiai VPI nuostatomis ar viešųjų pirkimų principams prieštaraujančias pirkimo sąlygas (pvz., dėl konkrečios nuorodos į konkrečią prekę, neįtvirtintos lygiavertiškumo žymos ar neproporcingumo pirkimo objektui ir pan.), tiek įrodinėdamas, kad kelios kumuliatyviai taikomos pirkimo sąlygos ar jų visuma netiesiogiai diskriminuoja potencialius tiekėjus, tiek savo reikalavimus grįsdamas abiem neteisėtumo pagrindais. Tiekėjui pareiškus reikalavimą pripažinti neteisėtomis atskiras pirkimo sąlygas ir jų grupę, teismas pirmiausia turėtų įvertinti pirkimo sąlygų grupės (visumos) atitiktį VPI 25 straipsnio 2 dalyje įtvirtintam imperatyvui – ar taikomos kartu jos netiesiogiai nediskriminuoja tiekėjų. Ir tik vėliau, nekonstatavęs šio pagrindo, vertinti atskirų ginčijamų pirkimo sąlygų teisėtumą. Atsižvelgdamas į tai bei į tai, kad ieškovė Techninės specifikacijos reikalavimų neteisėtumą įrodinėjo argumentais ir teikė juos pagrindžiančius įrodymus, jog konkurenciją riboja 9 iš 22 techninės specifikacijos priede nustatytų reikalavimų grupė, kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas, nagrinėdamas tokį ieškovės reikalavimą ir vertindamas jo pagrįstumą, privalėjo vertinti ne visų (22) techninės specifikacijos reikalavimų, bet ieškovės nurodytų (9) sąlygų visumą ir jų reikalavimų atitiktį VPI 25 straipsnio 2 dalies reikalavimams.

Kasacinis teismas taip pat konstatavo, kad šiuo metu galiojantis reguliavimas sukuria prielaidas ir suteikia galimybes asmens sveikatos priežiūros įstaigoms užtikrinti tyrimų kokybę dviejų kokybės kontrolės lygių pagrindu. Kasacinis teismas darė išvadą, kad atsakovė neįrodė, jog jos funkcijoms vykdyti bei pareigai užtikrinti tinkamos kokybės asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą nepakanka dviejų kokybės kontrolės lygių. Dėl to aptariama ginčo Konkurso sąlyga kvalifikuotina kaip perteklinė ir neproporcinga perkančiosios organizacijos poreikiams, viešojo pirkimo sutarties objektui.

Sprenddamas dėl techninės specifikacijos sąlygos, kurioje nustatytas reagentų rinkinių stabilumo analizatoriuje terminas – mažiausiai 21 diena, teisėtumo, kasacinis teismas darė išvadą, kad perkančiosios organizacijos tikslą įsigyti tinkamos kokybės reagentus ir su jais atlikti reikalingus tyrimus atitiktų tiek trumpesnio, tiek ilgesnio stabilumo reagentai, jei tiekėjas užtikrintų pakankamą reagentų skaičių visiems perkančiosios organizacijos planuojamiems tyrimams atlikti. Atsakovė neįrodė ir byloje nėra duomenų, kurie patvirtintų, kad trumpesnio nei 21 dienos stabilumo reagentai yra netinkami perkančiajai organizacijai siekiant įsigyti tinkamos kokybės prekių. Kasacinis teismas pripažino, kad šis reikalavimas dirbtinai (neproporcingai) riboja konkurenciją (VPI 25 straipsnio 2 dalis), taigi nurodyta ginčo sąlyga yra neteisėta.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimų dalį, kuriais nurodytos Konkurso techninės specifikacijos sąlygos pripažintos teisėtomis, ir pripažino jas neteisėtomis.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-241-690/2017

Civilinio proceso teisė

Dėl kasacinio teismo teisėjų atrankos kolegijos nutarties stabdyti skundžiamo apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo vykdymą (CPK 363 straipsnio 1 dalis) turinio ir reikšmės

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų atrankos kolegija nutartimi sustabdė ginčijamo apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo vykdymą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai apžvelgiamoje byloje konstatavo, kad nurodyta kasacinio teismo nutartis sukūrė teisinį pagrindą atsakovei stabdyti viešojo pirkimo atviro konkurso būdu (toliau – Konkursas) procedūras, nes priešingu atveju jos priėmimas taptų beprasmiškas.

Kasacinis teismas išaiškino, kad pagal CPK 363 straipsnio 1 dalį skundžiamo apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo vykdymo sustabdymas galimas tik tuomet, kai jo (sprendimo) rezultatas lemia proceso šalių, kitų suinteresuotų subjektų ar antstolio pareigą atlikti aktyvius veiksmus (pavyzdžiui, įvykdyti piniginę prievolę). Jei skundžiamo apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo teisiniai padariniai atsiranda neatliekant vykdymo veiksmų (pavyzdžiui, juo pripažįstama teisė, panaikinamas sandoris ir pan.), kasacinis teismas, gavęs prašymą ar savo iniciatyva, esant reikalui bei nustatęs teisinius pagrindus, gali taikyti tik CPK 363 straipsnio 2 dalies nuostatas, t. y. taikyti laikinąsias apsaugos priemones (CPK 145 straipsnis, 4237 straipsnis). CPK 363 straipsnio 1 dalis negali būti aiškinama taip, kad pagal ją priimta kasacinio teismo atrankos kolegijos nutartimi sustabdomas apeliacinės instancijos teismo sprendimo galiojimas.

Šiuo atveju ginčijama apeliacinės instancijos teismo nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimas, kuriuo, *inter alia*, buvo pripažintas neteisėtu ir panaikintas atsakovės sprendimas sudaryti pasiūlymų eilę, paliktas nepakeistas, šalims paskirstytos bylinėjimosi išlaidos. Atsižvelgiant į tai, kasacinis teismas darė išvadą, kad apeliacinės instancijos teismo nutartyje, kurios vykdymas buvo sustabdytas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų atrankos kolegijos nutartimi, aktyvūs proceso šalių veiksmai buvo siejami tik su piniginių prievolių vykdymu, t. y. su bylinėjimosi išlaidų atlyginimu. Kasacinis teismas konstatavo, kad atsakovės sprendimo sudaryti pasiūlymų eilę pripažinimas neteisėtu ir jo panaikinimas nereikalauja jokių papildomų vykdymo veiksmų, nes įsiteisėja ir ginčo šalims sukelia teisinius padarinius nuo ginčijamos apeliacinės instancijos teismo nutarties priėmimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-219-690/2017

Dėl priešpriešinių reikalavimų įskaitymo vykdymo procese, kai perleidžiamas reikalavimas

Pareiškėjas bankas prašė panaikinti antstolio patvarkymą, kuriuo atsisakyta atnaujinti vykdomąją bylą ir įskaityti priešpriešinius reikalavimus. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai skundą tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, CPK 687 straipsnyje nustatyta galimybė įskaityti priešpriešinius reikalavimus vykdymo procese – jeigu yra pateikti vykdyti vykdomieji dokumentai dėl skolininko ir išieškotojo priešpriešinių pinigų sumų, esančių toje pačioje išieškojimo eilėje, išieškojimo, antstolis savo patvarkymu atlieka šių sumų tarpusavio įskaitymą. CPK 687 straipsniu reglamentuojama išimtinai tik antstolio veikla, kai jam pateikiami vykdyti dokumentai dėl išieškotojo ir skolininko priešpriešinių sumų išieškojimo. Abu priešpriešiniai reikalavimai turi būti piniginiai ir vykdytini, t. y. lygiaverčiai vykdytinumo ir akivaizdumo požiūriu. Kasacinis teismas pažymėjo, kad CPK 687 straipsnio normoje nereglamentuojami įskaitymo atvejai, kai vienas priešpriešinių reikalavimų perleidžiamas vykdymo procese. Tačiau tokia teisės spraga dėl reikalavimo perleidimo iki vykdymo proceso pradžios ar vykdymo proceso metu užpildytina atsižvelgiant į materialiojoje teisėje (CK 6.136 straipsnyje) įtvirtintus teisės principus, kuriais pripažįstama skolininko teisė naujojo kreditoriaus reikalavimo patenkinimui įskaityti skolininko turimą reikalavimą į pradinį kreditorių, t. y. taikant teisės analogiją (CPK 3 straipsnio 6 dalis). Toks teisės normos aiškinimas atitinka bendruosius teisės principus, taip pat užkerta kelią nesąžiningiems

asmenims išvengti įsipareigojimų vykdymo, prisidengiant reikalavimo teisių perleidimu vykdymo proceso metu.

Apžvelgiamoje byloje nustatyta, kad šiame vykdymo procese pareiškėjo (banko) pradinis kreditorius perleido reikalavimo teisę savo motinai (naujai kreditori), o kitame vykdymo procese pradinis kreditorius yra banko skolininkas. Kasacinis teismas nurodė, abu priešpriešiniai reikalavimai (banko reikalavimas pradiniam skolininkui ir šio reikalavimas bankui), kuriuos prašoma antstolio įskaityti, buvo piniginiai ir vykdytini, t. y. lygiaverčiai vykdytinumo ir akivaizdumo prasme, tik vienas šių priešpriešinių reikalavimų vykdymo procese perleistas naujai kreditori. Kasacinis teismas konstatavo, kad susiklosčiusi faktinė situacija sudarė pagrindą teismams taikyti CPK 687 straipsnio normą, atsižvelgiant į CK 6.136 straipsnio normos esmę ir tikslus, t. y. spręsti, kad yra pagrindas įskaityti banko reikalavimą į pradinio kreditoriaus reikalavimą, nors vykdymo procese jį jau turi naujoji kreditorė.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad reikalavimas, kad įskaitymas galimas tik tarp tos pačios eilės reikalavimų (CPK 687 straipsnio 1 dalis), sietinas su siekiu apsaugoti pirmesnės eilės kreditorių interesus. Dėl to priešpriešinių reikalavimų eilės netapatumas nėra kliūtis atlikti įskaitymą vykdymo procese, kai įskaityti priešpriešinius reikalavimus prašo išieškotojas, turintis reikalavimą be eilės arba pirmesnės eilės reikalavimą. Kita vertus, ginčo priešpriešiniai reikalavimai patenka į tą pačią trečiąją išieškojimo eilę (CPK 754 straipsnis). Taigi, ginčijamas įskaitymas pagal CPK normas nėra negalimas.

Kasacinis teismas sprendė, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai ir teisėtai įpareigojo antstolį įskaityti banko reikalavimą į pradinį kreditorių. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-251-701/2017

Darbo teisė

Dėl savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadovų darbo apmokėjimo

Ieškovas Vyriausybės atstovas teismo prašė panaikinti atsakovės savivaldybės tarybos, kaip ligoninės steigėjos, sprendimą nustatyti ligoninės vadovui priedą už padidintą darbo mastą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas ieškinį tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas (toliau – SPIĮ) numato ne tik subjektą, nustatantį Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos (toliau – ir LNSS) viešųjų įstaigų vadovų atlyginimą, t. y. tokios įstaigos steigėją, bet nustato ir tokių vadovų darbo apmokėjimo sąlygas. Specialiuoju įstatymu – SPIĮ nustatytas tiek pagrindinis LNSS viešųjų įstaigų vadovų darbo užmokestis, tiek ir galimi papildomi darbo užmokesčiai, kurie priklauso nuo sveikatos priežiūros įstaigos veiklos rezultatų. Kasacinis teismas konstatavo, kad steigėjas, sprenddamas dėl sveikatos priežiūros įstaigos vadovo darbo apmokėjimo pagal SPIĮ, turi vadovautis šio įstatymo 15¹ straipsnio nuostatomis ir negali viršyti jame nurodytų darbo užmokesčio dydžių.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad, padidėjęs darbuotojo darbų mastas (apimtis) reiškia, jog darbuotojas, atlikdamas tas pačias savo darbo funkcijas, turi įvykdyti didesnes darbo normas. Padidinto masto darbas apmokamas už faktiškai atliekamą darbą ir nepriklauso nuo veiklos rezultatų, už kuriuos gali būti skiriamos skatinamosios išmokos.

Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad sveikatos priežiūros įstaigos vadovas atsakingas už visą įstaigos veiklą, jis užtikrina kasdienį įstaigos funkcionavimą ir jos reikalų tvarkymą. Įstaigos vadovo darbo pobūdis lemia, kad negali būti tiksliai apibrėžiamas jo darbo mastas, nustatomos tam tikros normos ar kiekiai, įstaigos vadovo darbo apimtis nėra vienoda kiekvieną dieną, ją lemia būtini spręsti klausimai. Kasacinis teismas nurodė, kad SPIĮ reglamentuoja tik vadovaujančiųjų darbuotojų darbo apmokėjimo taisykles, kitiems įstaigų darbuotojams šios taisyklės netaikomos. Dėl to sprendina, kad nustatant LNSS viešųjų įstaigų vadovų darbo užmokestį atsižvelgta į vadovaujamą pareigų pobūdį, sveikatos priežiūros viešųjų įstaigų veiklos specifiką, su tuo susijusias vadovų darbo funkcijas ir apimtį. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad LNSS viešųjų įstaigų

vadovų darbo užmokestis diferencijuotas, atsižvelgiant į vadovaujamos įstaigos lygmenį (rajono, regiono ir respublikos). Tai rodo, kad nustatant darbo užmokestį įvertinti darbo sudėtingumo ir apimties rodikliai. Be to, sveikatos priežiūros įstaigos vadovo darbų apimtis įvertinama nustatant kintamąją darbo užmokesčio dalį, kuri susijusi su veiklos rezultatais. Kasacinis teismas darė išvadą, kad atsakovė – ligoninės steigėja neturi visiškos diskrecijos spręsti dėl ligoninės vadovui mokėtino darbo užmokesčio dydžio. Savivaldybės tarybos sprendimai turi atitikti įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus tiek nustatant darbo užmokesčio sudedamąsias dalis, tiek ir konkretų dydį. Kasacinis teismas sprendė, kad nebuvo teisinio pagrindo ligoninės vadovui nustatyti priedą už padidintą darbų mastą. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo sprendimą iš esmės nepakeisdamas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-227-248/2017

Statybų teisė

Dėl skaitmeninio radijo ryšio bazinės stoties statybai taikomų teritorijų planavimo reikalavimų ir jos statybos miško žemėje teisėtumo bei statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimo

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl skaitmeninio radijo ryšio bazinės stoties VL 158 statybos teisėtumo. Pirmosios instancijos teismas tenkino ieškovės Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos ieškinį dėl bazinės stoties statybos leidimo panaikinimo ir šios statybos padarinių šalinimo. Apeliacinės instancijos teismas – ieškinį atmetė.

Žemės įstatymo (2010 m. sausio 19 d. įstatymo redakcija) 40 straipsnio, reglamentuojančio žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektus, 2 dalies 2 punkte įtvirtinta išimtis, kad atskiru žemės sklypu neformuojami žemės plotai, kuriuos užima elektros linijų stulpai ir kiti inžinerinės infrastruktūros objektai, kuriems aptarnauti reikalingas ne didesnis kaip 0,01 ha žemės plotas. Elektroninių ryšių įstatymo (2008 m. lapkričio 14 d. įstatymo redakcija) 37 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad elektroninių ryšių tinklų teikėjai turi teisę įrengti elektroninių ryšių infrastruktūrą žemėje, kuri jiems priklauso nuosavybės teise, taip pat jei yra nustatytas servitutas ar elektroninių ryšių tinklų teikėjai turi teisę naudoti žemę kitu pagrindu, nekeisdami žemės paskirties. Kasacinis teismas pažymėjo, kad pirmiau nurodyta Žemės įstatymo nuostata atleidžia statytoją nuo pareigos suformuoti žemės sklypą, o Elektroninių ryšių įstatymo norma – nuo pareigos pakeisti pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, tačiau jos nėra pakankamos išvadai, kad esant nurodytam reguliavimui nėra būtina rengti ir detaliojo plano. Kasacinis teismas konstatavo, kad, nors žemės sklypo formavimas naujų statinių statybai ar pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties keitimas yra detaliojo plano rengimo pagrindai, kurių nesant ir esant bent vienai iš Teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų sąlygų toks planas galėtų būti nerengiamas, būtina atkreipti dėmesį į tai, jog nurodyti pagrindai yra tik dalis atvejų, kai privalo būti rengiamas detalusis planas (Teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2, 3 punktai). Dėl to kelių alternatyvių sąlygų nebuvimas nepašalina pareigos parengti detalųjį planą, jeigu egzistuoja kiti Teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti pagrindai jam parengti. Šiame kontekste svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad vienas iš atvejų, kai būtina parengti detalųjį planą, minėta, yra Teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinta sąlyga – šis planas rengiamas teritorijoms, kuriose, be kita ko, pagal savivaldybių teritorijų ir jų dalių (miestų, miestelių) bendruosius ar specialiuosius planus numatyta inžinerinių tinklų statyba. Kasacinio teismo vertinimu, teisės aktų nuostatos patvirtina, kad ginčo bazinė stotis priskirtina inžineriniams tinklams, taigi jos statybai taikytinas Teritorijų planavimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punkto reikalavimas.

Kasacinis teismas išaiškino, kad, kilus ginčui dėl Elektroninių ryšių įstatymo nuostatomis reguliuojamų visuomeninių santykių, jam spręsti taikytinos šio įstatymo nuostatos, o kiti teisės aktai Elektroninių ryšių įstatymo atžvilgiu taikytini subsidiariai. Taigi Elektroninių ryšių įstatymo normos laikytinos specialiosiomis (lot. *lex specialis*) Miškų įstatymo normų atžvilgiu. Kasacinis teismas konstatavo, kad miško žemėje elektroninių ryšių infrastruktūra gali būti įrengiama miško

žemės nekeičiant kitomis naudmenomis. Atsižvelgdamas į specialųjį Elektroninių ryšių įstatymo 37 straipsnio 1 dalies reguliavimą, kasacinis teismas sprendė, kad elektroninių ryšių infrastruktūros objektai pripažintini tokiais specialiaisiais statiniais, kurių statyba miško žemėje, užtikrinant tiek Konstitucijos saugomas vertybes, tiek viešąjį interesą, yra galima.

Kadangi ginčo bazinės stoties statyba *per se* (pats savaime) galima pagal Specialųjį planą, kuriame patvirtintas skaitmeninio radijo ryšio tinklo bazinių stočių išsidėstymas Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje (aukštesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentas) ir ginčą nagrinėję teismai nenustatė faktinių aplinkybių, kurios teiktų pagrindą spręsti, jog ginčo statinys neatitinka imperatyviųjų reikalavimų, kasacinis teismas sprendė, kad egzistuoja galimybė pagal reikiamai pertvarkytą projektinę dokumentaciją gauti naują bazinės stoties VL 158 statybą leidžiantį dokumentą ir (esant reikalui) perstatyti ar pertvarkyti statinį ar jo dalį. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį dėl statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimo pakeitė, nustatydamas terminą, per kurį atsakovė (statytoja) gali pertvarkyti projektinę dokumentaciją ir gauti naują statybą leidžiantį dokumentą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-224-611/2017

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt